

صمد بهرنگی و بهروز دهقانی نین آنا دیلینده توپلادیقلاری آذربایجان ناغیللاری اوزرینده چالیشمالاری

دوغما ائل اوغلو، یورولماز آختاریجی و باریشماز یازچی صمد بهرنگی نین چوخ ساحه‌لی ادبی-بدیعی چالیشمالارینین ان اؤنملی قوللاریندان بیر، اونون اوشاق فولکلوروموزو، خالق ادبیاتیمیز ایله ایلگیلنمه‌سی، خالق ادبیاتیمیزی توپلاییب آراشدیرماسی و یئری گلنده اونلارین نشری اوچون چالیشماسی، فولکلوروموزون ان گوجلو قولو اولان ناغیللاریمیزدان ایلهام آلاق، دونیا مقیاسیندا شوهرت قازانان اوشاق ناغیللاری، اؤز آدی ایله دئسک، صمدین قصه‌لرینی یازیب یاراتماقدا شرفلی امک گوسترمه‌سی اولموشدور.

بوتون پدافوژی-تربیه‌وی گؤروشلرینده بیرینجی یئری اوشاقلارا وئرن و اونلاری گله‌جک دونیانین قوروجولاری اولدوقلارینا اینانان صمد، آذربایجان فولکلورونو توپلاماقدا بیرینجی یئرده اوشاقلارین هامیدان چوخ ماراقلاندیغی و سئودیگی ناغیللارا وئرمیشدیر. من سیزه صمدین و اونون یاخین امکداشلاریندان بهروز دهقانی نی ناغیللاریمیزی توپلاییب نشر ائتمکده صرف ائتدیکلری شرفلی امگی ال یازما نوسخه‌سی تاپیلدیقدان سونرا یازدیغیم باشلانیشلا تانیش ائتمگی یئرلی سانیرام.

اونلار ایکسی آذربایجان دیلی نین یازیب-اوخوماغی یاساق اولدوغو دیلده یازیلان کیتابلارین یاندریلماسینی ائشیتدیله و دویدولار. ائشیتدیکلری و دویدوقلاری بو ماجرادان یوکسلن آلو، اونلارین روحونا و وجودونا گومدو و بوتون حیات بویو اونلاری دوشوندوردو.

اونلاردان بیر، صمد، اؤز آنا دیلینه بسله‌دیگی اینامی ۱۳۴۲-نجی ایله، ایلك اثری ساییلان و اؤزو دئمیشکن اونو "تالیفات صاحیبی" ائله‌ین "پاره پاره" ایله گؤستردی. بو پاراشیقلی و پیغجام اثره عمومی بیر باخیش بنله، اونو توپلایانین اؤز آنا دیلینده درس اوخویا بیلمه‌دیگینه باخمایاراق، بو دیلده چاغلیان شعرین ان درینلیکینه وارماسینا جانلی ثوبتدور. او، بو مجموعه‌ده نظره آدیغی و توخوندوغو اوتای-بوتای شاعرلرینین ان گؤزل و مضمونلو شعرلرینی، یوزدن چوخ خالق بایاتیسسی ایله یئرلشدیرمیشدیر. بو ایلك اثرین بوراخیلیشی صمد بهرها باشا گلدی، محکمه‌یه چاغیریلدی. کیتابدا "آذربایجان" شعرینه یئر وئردیگی اوچون تۆهمتلندی. بنله‌لیکله کیتاب یاساق ائدیلدی و په‌لوی رژیمینده اونون بیر داها چاپ ائدیلمه‌سینه یول وئریلمه‌دی.

منله بو ایکی امکداشین آراسیندا، بیر-بیریمیزی گؤرمه‌دن جانلانان حضوری دوستلوق و یاخینلیقدا ائله بو کیتابلا باشلادی. اونلار، او بیر امکداشلاری ایله بیرلیکده، آذربایجاندا ایلرحه غریبسه‌میش و بوخوولانمیش آنا دیلین و میللی وارلیغین جارچیسسی و موشتولوقچوسو کیمی، چوخدان بری یورد-یوواسیندان دیرگین دوشموش بیزیم کیمیلرین داوامچیسسی اولدولار.

اونلار کیتاب چانتاسی چيگینلرینده، کاغاذ-قلم اللرینده، خالقا و وطنه بسله‌دیکلری دویغولار اورکلرینده، بیرینجی مکتب موعلیمی وظیفه‌سینده آذربایجان کندلرینه یول آچدیله، جانلاریندا آلیشان آلو اوشاقلارا آشیلا دیلار، اونلارلا قاینایب قاریشدیلار. اوشاقلار اوچون آقا موعلیم یوخ، بلکه "صمد عمی، بهروز عمی" اولدولار. تبریز اونیورسیتته‌سینی بیتیردیکلری اوچون، اورتا مکتبه درس وئرمگه حاقلی اولسالار دا، بیرینجی مکتبه درس وئرمگی داها دگرلی ساندیله. آذربایجان فولکلور

نومونه‌لرینی ده ائله همین مکتبلرینده، درس وئردیکلری کندلردن و خالق ایچریسیندن توپلاماغا باشلادیلار. آغیزلاردان چوخلو ناغیل، باياتی، تاپماجا، قوشماجا و ائل سؤزلری توپلادیلار. بیر سیرا کندلرین مونوقرافیا سینی یازدیلار. بو اله گتیردیکلرین بیر قیسمینی یئری گلینجه او گونکو مطبوعاتدا و بیر قیسمینی ده آذربایجان افسانه‌لری (فارسجا)، قوشماجالار و تاپماجالار عونوانی ایله چاپ ائده بیلدیلر. لاکین اونلارین توپلادیقلاری فولکلور نومونه‌لریندن هله چاپ اولمایانلاری دا واردیر...

صمدله بهروزون آذربایجان ناغیللاریندان توپلادیقلاری ناغیللار، جنوبی آذربایجاندا بو گونه قدر بیغلمیش ان دگرلی مجموعه لردن بیرسیدیر. ماراقلی بوراسیدیر کی، بو مجموعه‌نین ده ائله اونو توپلایانلارین اؤزو کیمی غریبه طالعی اولموشدور.

اونلار، ائل ایچیندن توپلادیقلاری بو ناغیللاری واختی ایله آذربایجان دیلینده نشر ائتدیرمگه ایمکان ائده ائده بیللمه‌دیکلری اوچون چاره‌سیز فارسجا چئویرمیش، اونون بیرینجی جیلدینی تبریزده و ایکینجی جیلدینی ده تهراندا نشر ائتدیرمیشلر.

همین ایللرده بیر تصادوف اورتایا چیخدی کی، من باياتیلاردان توپلادیغیم مجموعه‌نی تبریزده و آذربایجان دیلی قرامرینین اساسلاری (مبانی دستور زبان آذربایجان) کیتابینی تهراندا چاپ ائتدیره بیلدیم. بو کیتابلارین چاپ اولوب یایلماسی صمدله بهروزا قاناد وئردی و اونلاری گؤردوکلری ایشده بیر داها روحلاندیردی. صمد محبتله دولو بیر مکتوبدا قرامر کیتابی‌نین اورتایا چیخماسینی بؤیوک حادیه ساندی و اوندان دؤنه-دؤنه فایدالاندیغینی بیلدیردی و بهروز باياتیلارین ایکینجی چاپینی حاضرلاماقدا جان آتماغا، اونا تصویرلر و تابلولار چکدیرمگه باشلادی.

۱۳۴۷-جی ایلین یاپیندا من یئنه تبریزه گلدیگیم سیرادا صمد و دوستلاری ایله گؤرشدوم. بهروز او ایل هانسی سمیناردا-اولا بیلسین اوشاق ادبیاتی سمیناریندا ایشتیراک ائتمک اوچون اسپانیا گتتمیشدی. بیز آیریلاندا صمد منی بیر طرفه چکیب و دئدی من فولکلور باره‌ده یازی-پوزولاریمیزی هر نه وارسا سیزه تاپیشیراجاغام. بونو بهروز دا بیلیر. سیز اونلاردان ایسته‌دیگینیز کیمی، حتا بیزلردن آد آپارمادان بئله، یئری گلینجه ایستیفاده ائده بیلرسیز. دردیزه دگمه‌سه ده، بیر طرفه بوراخرسیز. ایندی ایسته‌بیرسیز من اونلاری سیزه گتیریم و ایسته‌بیرسیز ده تهرانا گؤندیریم؟ دئدیم تهرانا گؤندرمه‌نیز داها یاخچی اولور.

آز مودت سونرا صمدین گؤندردیگی باغلاما ان تهلوکه‌لی گونلرده گلیب منه چاتدی و من اونا ال وورمادان، هله اؤز ال یازمالاریملا بیرلیکده بیرسینه امانت تاپیشیردیم. او امانت بورادا دانیشماغا لوزومو اولمایان سببلردن آسیلی اولاراق، ۲۵ ایل سونرا گلیب یئیندن منه چاتدی و هله نه یاخچی کی، گلیب چاتدی، اؤز یازی-پوزولاریمدان چوخ صمد و بهروزون فلکلور باره ده توپلادیقلاری منی چوخ سئویندیردی. آرزو ائدیرم و ائله بیلیرم بو صمدین و بهروزون دا آرزوسو اولموش اولسون، بو ناغیللار ائله همان یازیلدیغی اوسلوب و ایملادا و ایمکان قدر اونلاردا ال آپارمادان چاپ ائدیلسین...

صمد بهرنگی و بهروز دهقانی‌نین سونرادان تاپیلیمیش آذربایجان ناغیللارینا یازیلیمیش باشلانیشدان.

م ۰ع ۰فرزانه

صفحہ نمبر	موضوع	صفحہ نمبر	موضوع
۱۶۸	۱۹- دھیرے دھیرے، دھیرے دھیرے...	۱۶۸	۱- حلاوت اور توشیح طرز اور غرض
۱۶۹	۲۰- آلاکھا غنڈہ لکھ...	۱۶۹	۲- حاجی حنیف تیرن - ۵
۱۷۰	۲۱- جوج اوسا بر او جوج...	۱۷۰	۳- بکھری تیز ددہ...
۱۷۳	۲۲- آدھ ایہ لودن	۱۷۳	۴- آتیم تریپ (آکٹون تریپ) - ۱۸
۱۷۹	۲۳- ہارے ن غیلن	۱۷۹	۵- ایکچینین تیری (شہیدان غیلن) - ۲۵
۱۸۰	۲۴- دوہ ایہ کوکھ	۱۸۰	۶- کارن نندھن جودھی
۱۸۴	۲۵- شیر ایہ کوکھ	۱۸۴	۷- ہویلی جان لگا، ہویلی جان!
۱۸۵	۲۶- کوکھ گلہڑ حاجد	۱۸۵	۸- بیس بیس بیس بیس
۱۸۹	۲۷- گلی اخور، کوکھ، دان	۱۸۹	۹- اڈاچی
۱۹۳	۲۸- کوکھ ایہ خورد	۱۹۳	۱۰- نر خاتین
۱۹۶	۲۹- خورد نا غیلن	۱۹۶	۱۱- خورد گولہ رام
۱۹۱	۳۰- کارن ایہ اوج تیری	۱۹۱	۱۲- کوکھ تھیں
۱۹۵	۳۱- تھین آن	۱۹۵	۱۳- فرائل فر جت
۱۹۷	۳۲- تھیل تھرایہ پڑھا حین تیرن	۱۹۷	۱۴- آدھ خورک
۱۹۱	۳۳- جودھین دان تیری	۱۹۱	۱۵- شہ تھاسا پینچی
۱۷۳	۳۴- آدھ نا غیلن	۱۷۳	۱۶- خورد زینچی
۱۸۱	۳۵- آج سچان	۱۸۱	۱۷- آردا لایرن - بھنگ
۱۸۳	۳۶- گھو فندان	۱۸۳	۱۸- تھیں تھیں پوتہ کلیم
۱۸۵	۳۷- گھو فندان	۱۸۵	
۱۸۵	۳۷- گھو فندان	۱۸۵	
۱۹۲	۳۸- تھیں تھیں پوتہ کلیم	۱۹۲	

حلالزاده قردش ایلنه حرامزاده قردش

بیرگون وار ایدی، بیرگون یوخ ایدی، بیر دانا حلالزاده قردش، وار ایدی، بیر دانا حرامزاده قردش. دها ایش یوخ ایدی. بونلار دئیهرلر: نه ائلیهک، نه ائلمیهک؟ دئیهرلر: دھاق گندک بیر ایش شھرده ایش تاپاق.

بونلار دستماللارینا چورک باغلارلار، دوشرلر یولا، ناهار چاغی یئتیشرلر بیر سوین باشینا، حرامزاده قردش دئیهر: قردش چؤره گینی آچ، یئیهرک، آخشام دا منیمکین یئیهرک. حلالزاده قردش بیر سؤز دئمز. دستمالین آچار باشلارلار یئمگه، سونرا گینه دوشرلر یولا، آخشام چاغی یورمون-آرغین یئتیشرلر بیر یئره. حلالزاده قردش دئیهر: قردش، ایندی ده من آجام، گتیر چؤره گیندن یئیهرک. دئیهر: اوغلان گنت ایشینین دایجا! چؤرهک آنجاق منی گؤره.

بو، نه قدر ایلاه ائلر، اولماز، آخیردا بونلار ساواشارلار، حلالزاده قردش بیر طرفه گنر، حرامزاده قردش بیر طرفه.

حلالزاده آچ، سوسوز گلر یئتیشر بیر مغاره یه، دئیهر گنجهنی بورادا دالدا لانیم سحر دوشوم یولا، گیره یه مقاره یه، گؤره هئچ کیم یوخدو، بیردن-بیره گؤره آیاق سسی گلیر، تئز قاچار گیره، بیر دالدا یئره گیزلنر.

سوسوز گلر یئتیشرلر یورمون-آرغین یئیهرلر، سونرا تاپیلدی-تاپیلدی بیر قوردا سونرا بیر تولا، بونلار گلرلر اوکوردلار، مقاره یین ایشینده.

قورده دئیهر: آچ، قردش، گتیرین کیم کلاک دی، نه دهر؟ دئیهر: نه اولاجاق، دئیهر دانا خراب تاپیشام آچ، بونون قزاندی، گونده گتیریم اورا، بیر ایگی تیک دهرام.

حلالزاده قردش ایلنه حرامزاده قردش

بیرگون وار ایدی، بیرگون یوخ ایدی، بیر دانا حلالزاده قردش وار ایدی، بیر دانا حرامزاده، شھرده دها ایش یوخ ایدی. بونلار دئیهرلر: نه ائلیهک، نه ائلمیهک؟ دئیهرلر: دوراق گندک بیر ایری شھرده ایش تاپاق.

بونلار دستماللارینا چورک باغلارلار، دوشرلر یولا، ناهار چاغی یئتیشرلر بیر سوین باشینا، حرامزاده قردش دئیهر: چؤره گینی آچ یئیهرک، آخشام دا منیمکین یئیهرک.

حلالزاده قردش بیر سؤز دئمز. دستمالین آچار باشلارلار یئمگه، سونرا گینه دوشرلر یولا، آخشام چاغی یورمون-آرغین یئتیشرلر بیر یئره. حلالزاده قردش دئیهر: قردش، ایندی ده من آجام، گتیر چؤره گیندن یئیهرک. دئیهر: اوغلان، گنت ایشینین دایجا! چؤره ک آنجاق منی گؤره.

بو، نه قدر ایلاه ائلر، اولماز، آخیردا بونلار ساواشارلار، حلالزاده قردش بیر طرفه گنر، حرامزاده قردش بیر طرفه.

حلالزاده آچ، سوسوز گلر یئتیشر بیر مغاره یه، دئیهر گنجهنی بورادا دالدا لانیم سحر دوشوم یولا، گیره یه مغاره یه گؤره هئچ کیم یوخدو، بیردن-بیره گؤره آیاق سسی گلیر، تئز قاچار گیره، بیر دالدا یئره گیزلنر.

گونبولدویا-گونبولدویا بیر دانا آیی گلر بیر آز سونرا تاپیلدیا-تاپیلدیا بیر قورد، سونرا بیر تولکو. بونلار گلرلر اوتورارلار مغاره نین ایچینده.

قورد دئیهر: آیی قردهش، کنفین برک کؤک دی، نه وار؟ دئیهر: نه اولاجاق، بیر دانا خرابه تاپمیشام آلتی بوتون خزانه دی. گونده گندیرم اورا بیر-ایکی تپیک وورورام گونبولدور. سونرا قولاغیمی داییرام قولاق آسیرام.

قورد دئیهر: بس، مندن خبرین یوخدو. پادشاهین قیزی نوخوش دو. هر نمه حکیم گتیریلر اولماییب. داواسین من بیلیرم. بیر دانا سورو وار، ایچینده بیر قره قویون، او قویونون بئنین قورودسان، قیزین بورونو پوفله سن، قیز توخدار. من گونده گؤزله بیرم اونو قاچیردام. آما حیف کی، چوبان گؤز وئریر، ایشق وئریمیر. منیم ده شوق-ذوقوم اونادی.

تولکو دئیهر: ائله ده قولاق آسین منه، بیر دانا تپه وار، اونون یانیندا بیر آقچا سیچان یوواسی وار. بو آقچا سیچان گونده قیزیللاری یوواسیندان چیخاردار سرهر گون قاباغینا اوستونده مللاق سالار. منده اوتورارام تپه نین باشیندا اونا تاماشا ائله رم.

بونلار بیر قدرده دانیشاندان سونرا باشلارین قویارلار یاتارلار.

اوغلان اؤز-اؤزنه دئیهر: آی آلاه، نجه اولایدی من سحر چاغی ساغ-سالامت بورادان چیخیب گنده دیدیم!

سحرچاغی آیی گونبولدویا-گونبولدویا گندر، قورد تاپیلدیا-تاپیلدیا. تولکو ده گندر. اوغلان چیخار ائشیکه، گندر تپه نین یانینا. گؤره بلی، تولکو قردش اوتوروب تاماشا ائله بیر سیچانا. بیر داش آتار تولکونون قابیرقاسینا. تولکو دابانا قوت قویار قاچار. سیچان قیزیللاری گون قاباغینا سرب اوستونده مللاق سالیردی. اوغلانین سسین ائشیتجک قاچار گیره یوواسینا. اوغلان گلر قیزیللاری گؤتوره دولدورار جیبینه گندر سورونون یانینا. بیر قدر پول وئرهر قره قویونو آلا. باشین کسر. لشین وئرهر چوبانا. گتیره بئنین قورودار تۆکر بیر شوشه یه. گلر شاهین عمارتینین قاباغیندا باشلار: حکیمم، طبیم!

شاهین آدمالاری چیخار دئیهر: اوغلان ایندیجه نمه حکیم گلیب بو قیزی توخدادا بیلمه ییلر، شاه وئرپ باشلارین کسپیلر. گل قوی چیخ گنت!

اوغلان دئیهر: اولسون، من ده باجارا بیلمه سم، منی ده اؤلدورتسون.

اوغلانی گتیره لر ایچریه. دئیهر: هامی اوتاقدان چیخسین. هامی چیخار. قیزیلان اوغلان تک قالارلار. اوغلان شوشه نی چیخاردار، بیر آز پوفر قیزین بورونو، قیز آسقیرار دورار آیاغا.

شاه گؤره قیزی توخدادی، سئویندیگیندن بیلمز نه ائله سین. دئیهر: منی ایسته یین بونا انعام.

هر طرفدن اوغلانین باشینا قیزیل یاغدیرارلار.

شاه دئیهر مندن بیرزاد ایسته!

اوغلان دئیهر من هئچ زاد ایسته میرم، دئدیگین کیمی قیزینی وئر منه بیر ده شهرین ائشیکینده کی خرابه نی.

شاه دئیهر: اولسون، قیزیمی وئریم سنه. خرابه ده سنین.

اوغلان گلر خرابه نی سؤکدوره. خزانه نی چیخاردار. سونرا بیر دانا گؤزل-گؤیچک عمارت دوزلتدیره، شاهینکیندن دا آرتیق، قیزی دا آلا.

بیر گون کوله فرنگی ده اوتورموشدو گؤره حرامزادا قردش جیریم-جیندا ایچینده ال-آیاق نه شیخدا اورادان کئچیر. اونو یانینا چاغرتدیرار.

دئیهر: اوغلان منی تانیرسان؟

دئیهر: قوربانین اولوم، یوخ!

دئیهر: من هامان آدمام کی، بیر تیکه چؤره کدن اؤترو مندن آیریلدین.

بو اوغلان بیر باشین قاوزار دوروست باخار گؤره اؤزدو.

دئیهر: سن نه ائله دین بئله دؤولتلی اولدون؟

اوغلان باشینا گلن حال-قضیه نی بونا دئیهر.

دئيه: من ده گنتسم اولار؟

دئيه: بيلميرم.

حرامزادا قردش دورار گندر مغاره ده گيزله نر. بير آز سونرا گونبولدوبا- گونبولدوبا بير آبي گلر. سونرا تاپيلدايا- تاپيلدايا بير قورد. سونرا تولكو. بونلار بئكئف-بنداماق اوتورارلار يفره. بيردن تولكو دئيه: قردش لر، بيز اوندا كي بورادا دانيشيرديق حتما بير نفر بنی آدم قولاقي آسيرميش. دورون بورانی بير اختراق.

دورارلار آياغا. مغاره نی اختارارلار. اوغلانی تاپارلار، بودارلار.

ایر تاش (۱۹۸۰)

۲- حاجی صیاد قیزی

گونلرین بير گونونده بير حاجی صیاد وار ایدی، بير ماللا دوستو. ماللا حاجینین قیزینا درس دئیه دی. بيرگون حاجی صیاد ایتر گنتین ملکیه. اوغلون آروادین دا آپاریردی. ماللا حاجینی قورار کی، قیزی پرینی آپارما سین، دردن دالی قالار. حاجی صیاد بير آدم اختاریردی کی، پرینی اونا تاپشیرا. ماللا دئیه: حاجی آقا، نوزوز بیلیریز، آقا قویون بینم یانیدا. نوزوم سندن آرتیق موغایات اولارام.

حاجی دئیه: عیبی یوشور. قیزی قویار ماللین یانیدا. آروادین اوغلون گونوره کتدر. بئش گون، اون گون کلمر. گونلرین بیرینده ماللا ایتر قیزا ساتاش. قیز دئیه کی. آغلم نی سن تاپشیریب. هج اوتامیرسان؟ پیس دی. ساققالیندان اومان باری.

ماللا دئیه: اولان دگیل. گرک باشین منلن بير ائلیسن!
قیز گوره ماللا ال چکن دگیل. دورار آفتانا گونوره مک آدینا چنچار ائشیکه. باش آلال کتدر. چؤللو- برری بیاباندا یئتمیشر چشمه قیراغینا. بير دانا آغاج وار ایدی. چنجا آغاجا. اوتورموشو فیکیرلشیردی کی، گوره سن نه ائلیسیم، نه ائلمه ییم؟ گوره سن باشیمین قوضو- قدری ندی؟

سن دئمه پادشاه گلیر آتین سویارمین. گوره آت سودان اولکور. باخار سویا گوره آدم شوقی دوشوب سویا. بئله باخاندا آغاجا، گوزل بير قیز گوره. بير گونولدن بین گونوله قیزا دورولار.

حاجى صياد قىزى

گونلر بىر گونوندا بىر حاجى صياد وار ايدى، بىر ماللا دوستو. ماللا حاجى نىن قىزىنا درس دئيهردى. بىر گون حاجى صياد ايستر گنتسىن مكه يه. اوغلون اروادىن دا آپاريردى. ماللا حاجىنى قورار كى، قىزى پرىنى آپارماسىن، درسدن دالى قالار. حاجى صياد بىر ادام اختارىردى كى، پرىنى اونا تاپيشيرا .

ماللا دئيه: حاجى آقا اوزوز بيلرسىز، آما قويون منىم يانىمدا، اوزوم سندن آرتىق موغايات اولارام.

حاجى دئيه عىبى بوخدو. قىزى قويار ماللانين يانىندا. اروادىن اوغلون گوتوره گنذر. بئش گون، اون گون كنجر. گونلر بىر بىرىنדה مالا ايستر قىزا ساتاشا. قىز دئيهركى، آغام منى سنه تاپيشيرب. هئچ اوتانمىرسان؟ پىس دى. ساققالىندان اوتان بارى.

ماللا دئيه: اولان دگيل، گرگ باشىنى منلن بىر ائليه سن!

قىز گوره ماللا ال چكن دگيل. دورار آفتافا گوتورمك آدىنا چىخار ائشىگه، باش آلا گنذر. چؤللو-برىر بىباندا يئتيشر چشمه قىراغىنا. بىر دانا آغاچ وار ايدى. چىخار آغاچا، اوتورموشدو فيكىرلشىردى كى، گوره سن نه ائليه، نه ائله مئيم؟ گوره سن باشىمىن قىز-قودرى نه دى؟

سن دنمه پادشاه گلير آتىن سويارسىن، گوره آت سودان اولكور. باخار سويا گوره آدم شوقى دوشوب سويا. بئله باخاندا آغاچا، گوزل بىر قىز گوره. بىر گوبولدن مين گوبوله قىزا وورولار.

قىز دئيه: قىامت گونو قارداشيم، باخما منه! گوروسن باش آچىغام. قوى گنت ايشينه!

پادشاه دئيه: اولماز، گرگ دئيه سن كىمسن؟ نه كاراسان؟ نه سن؟ گرگ گله سن منلن گنذك.

قىز دئيه: گوروسن باش آچىغام. هئچ يانا گنده بىلمه م.

پادشاه دئيه: ايندى كى باش آچىق گلنمه سن، پالتويومو آتىم، سال باشىنا گنذك. قىز بورونر دوشر آشاغايا. پادشاه اونو آلا آتىن تركينه گتيره شهره. قىز آچار باشىنا گلنى دئيه. پادشاه پىغمبرين شرىعتى لن، آلاھىن بويوردوغويلان ماللا چاغىرا، كىن كسر، قىزى آلا. وورار بىر مدت بونون اوستوندن كنجر. قىز بىر جوت اوغلان دوغار. بىر ايل، ايكى ايل، اوغلانلار اولارلار اوچ-دورد ياش. بونلار بورادا قالماقدا اولسونلار. سنه دئيم كىمدن؟ حاجى صيادان، ماللادان.

برى قويوب قاچاندا سونرا ماللا گوتوره كاغاز يازار كى، حاجى باشىنا خىيرا! قىزىن پىس-پىس ايشلردن چىخىر. گل صاحب دور! من قباغىن آلا بىلمىرم. حاجى صياد دا اوغلونا دئيه كى، اوغول منىم آبرىم وار، داھا شهره گنده بىلمه رم. گنده سن باجىنى اؤلدوره سن، دونونو قانا بولارسان، گونده ره سن منه، اوندا گل شهره. بوخسا نه قدر باجىن برى دىرىدى شهره گلنمه رم.

اوغلان گلر شهره، سوراقلالار بىلر كى، باجىسى گوناھسىز ايمىش. اختارار باجىسىن تاپانماز. بىر دانا قوش وورا باجىسىن دىنلار يندان بىرىن بلر قانا گونده ره دده سینه كى، باجىمى اؤلدوردوم، گل. بىلر كى دده سى ماللانين سوزون قويوب اونون سوزونه باخمايما جاق. هئچ زاد بىلدىرمز.

برى بىر گون اوتورموشدو، دده-ننه سى يادىنا دوشر، اوره گى توتولار، باشلار آغلاماغا. پادشاه گلر دئيهركى، برى نه اولوب؟ نيه آغلىرسان؟ نه فيكىرىن وار؟

برى دئيه: آلاھدان گىزلىن دگيل، سندن نه گىزلىن. به، بئله... دده-ننه م يادىما دوشوب.

پادشاه دئيه: منه ممكن اولماز سنى آپارام. هر زامان دئسه ن وزىرىمى قوشوم گنت گور گل.

پادشاه وئره سله-سوقت توتارلار، كچاوه يوندورارلار. وزىرى قوشار دئيه: وزىر آپار اوتور دده سى ائوبنه، قايت گل. سونرا گنذر سن گتيره رسن.

برى اوغلانلار يندا گوتوره وزىرىله يولا دوشرلر.

بىر گون چؤلده دوشموشدولر دىنجلمه گه. وزىر قىزا بند اولار. دئيهركى، گرگ باشىنى منلن بىر ائليه سن! ائله م سن بىر اوغلونون باشىن كسرم.

قىز گوره پىس گتيرىب. آز دئيه، چوخ دئيه، اولماز. وزىر دورار گوزونون قباغىندا بىر اوغلونون باشىن كسر. دئيه: ايندى نه دئيرىسن، باشىنى منلن بىر ائله بىرسن يا بوخ؟

برى دئيهركى، بوخ!

وزير دورار او بيري اوغلونون دا باشين كسر. دئيه: ايندى باشين منلن بير ائله بيرسن ائله، ائلهمه بيرسن اوزونوده اولدوره جگم.

پرى دورار ائشنيگه چيخماق ماھاناسينا اوزاقلانار. چرقتين باشينا سالار، اكيلر. وزير ھا گوزلر گوره پرى اوتوروب گلدير. گندر گوره پرى ھاردایدی. دئيه: قريه اليمه رنگ قويدو. قايدار گلر پادشاھا دئيه: آپاردیم اؤتوردوم. امما پيس آداما بنزه بير. ھردم دورودو اويان-بويانا گئيدردی. شھرلرينه ائوردوم گلديم. ھئچ ائولرين ده تانيماديم.

پرى باش آلا گندر. بير چوبانا راست گلر. بويون-قولاغينداكى قيزيللاردان وئره بير دانا قويون آلا. چوبانا دئيه باشين كسر، قارنين چيخاردار. اونو چئويره باشينا اولار بير كئچلجه. بير دست كؤھنه كيشى پالتارى آلا گندر اؤز شھرلرينه. اوياندا-بوياندا، بازاردا سسلر: آى منى نؤكر توتان!.. آى منى نؤكر توتان!..

دورار دده سينه راست گلر. حاجى صيادين اورهگى قيزى خوشلار. دئيه: اوغول، منه نؤكر اولارسان؟ دئيه: نيه اولمارام. ھاردا چورهك چيخا، اولارام.

پرى سويرينى دده سينه بيلديرمز. حاجى صياد پرينى آپارار ائولرينه. دئيه: آرواد گل باخ! بير دانا نؤكر تاپميشام.

آروادى باخار دئيه: گوزلرى، نئجه منيم قيزيما بنزير!

پرى ائوده باشلار ايشه. حاجى صيادين آروادى گوره بو بئله، نؤكرچيليك باشارمير. ائله ائو ايشلرين گورور. ياخجى، ائوه زينت وئيرير. اوغلان دا باخيدردى پرى يه دئيبردى: ننه، باخ گور نئجه باجيما بنزير!

پرى اوزونه چوخ حرمت قازانار. ائوده اوغول تكين اولار.

بونلار بورادا قالماقدا، سنه دئيم ويزردن، پادشاهدان.

بير گون پادشاه اوتورموشدو، وزيره دئيه: وزير، قيز چوخ يواندى، دور گئدك تاپاق گتيرك.

دورارلار دربيش پالتاريندا گلرلر شھره. دولانيرديلار. بير كئچلجه بونلارى گوره تانير. گلر ائوه. حاجى صيادا دئيه: آقا، اجازه وئرسن ايكي دانا قوناغيم وار، بو گئجه ليگه بورادا قالارلار.

حاجى دئيه: اوغول بولار نه سؤزدو؟ ائو اوزونونكى دى. ايكي اولماسين، يوز اولسون.

كئچلجه گلر بير ديليلن بونلارى دانيشديرار. دئيه: گلين گئدك گئجهنى منه قوناق اولون.

دئيه: بوشلا چيخ گئت! سن نؤكر بابانين بيري، سنين ائوين ھاردا ايدى كى، بيزى ده قوناق آپاراسان؟

دئيه: سيزين نه ايشيز وار؟ منيم آغاما اركيم وار.

گؤتوره وزيريلن پادشاھى گتيره.

گئجه اوتورموشدولار دانيشيرديلار. پرى دئيه: آقا، اجازه وئرسن ماللانى دا چاغيراق. ماللار خوش صحبت اولارلار. دانيشسين قوناقلاريميز داريخماسينلار.

حاجى دئيه كى، گئت چاغير. ماللا دا گلر. اوتورارلار، قيز اوياندا-بوياندا صحبت سالار. پادشاه دئيه: مثل دن-زاد دان دئيين. دربيشلرده صحبت چوخ اولار.

پادشاه دئيه: كئچلر ياخجى اوخوماق، شعر بيلرلر، سن دئ قولاق آساق.

پرينين دردلىر دئشيلر. آچار آغزين دئيه:

آديم پرى، حاجى صياد قيزى يام،

گؤيده پاريلدايان دان اولدوزويام.

گئدى، گئدى بير درده انديردى،

اوتوران وزير بير جوت اوغولم اولدوردو،

دوستوم آغلار، دوشمانيمي گولدوردو.

دئديم: اى قانيما قان آلان دربيش،

آنادان، آنادان مهربان دريښ!

ماللانين ميلابى دوشر اچينه، وزيرين سويو سوزهر دوشر ال-آياغا. دده سى اوياندان قالخار، ننه سى بوياندان، دثيه رلر: اوغول، او سؤزلرى بير ده دى!

پرى باشلار باشينا گلنى دثيه ر. اوندان، بؤركون گؤتوره ر. هامى تانيار. پادشاه دا اؤزون گؤستره ر.

سحر اولار، قيزى آپارارلار حاماما. پادشاه وئره ر وزيرى، ماللانى آسديرار. حاجى صياد وئره ر يئددى گون، يئددى گنجه توى-تاباق چالديرار. ائولر شمع چيراغى، داغلار گوهن چيراغى. قيزينى تاپيشيرار پادشاهين يينه. پادشاه گؤتوره ر گنذر.

۱۳

~~اچ - آد (04-05)~~

ننه سى بو قورقونو قوروب.

قيز دثيه ر: نه ائله يم به؟

دثيه ر: گنجه ياتاندا اويان-بويانا آغنا، گوللر ازييلين.

قيز دثيه ركى، يا لئجى.

گنجه ائوه گلئيب ياتاندا، سمرجه ائشينه ر، اويان-بويانا آغنا. سمر دورار

گنذر توکانا. دميچينين ننه سى يئرلى ييغاندا گؤمه ر قيزيل گوللر ازييم-ايزيم ازييليلر.

اوغولنا دثيه ر: گؤردون بالا شاگرد قيز دگيل! بير دانا ساغ گول تالاييب.

دميچى گنذر توکانا. بئش-اون گون كئچر. يئننه دميچى گلر ننه سينه دثيه ر:

قولو قوبايغ يئرى دى،

بوينو كردن بند يئرى.

بارماغى آوزوك يئرى دى،

آنا، شاگرد قيزدى، قيز!

ننه سى دثيه ر: اوغول، ال چك! بولار نه سؤز دودو؟ اومان!

دميچى ال چكمز. ننه سى دثيه ر: ايندى كى ال چكميزسن، گؤتور آپار مينجىق

داغينا، بيرده قيلنج داغينا. مينجىقلاردان گؤتورس، قيزدى. قيلينجلاردان گؤتورس، اوغلان دى.

يئننه تازى قاچار قيزا خبر وئره ر. دثيه ر: اصلاً مينجىقلار ا هييت وئره ر.

آخشام باشى دميچى دثيه ر: گل بير گنذر داغى دولانا ق. نقيميز آچيلين.

اول مينجىق داغينا گنذر. دميچى بير اوغوج مينجىق گؤتوره ر دثيه ر: به به! گؤر

نه خوش مينجىق ديلار!

يئىددى قىز ددە سى، يئىددى اوغلان ددە سى

بىر گون وار ايدى بىر گون يوخ ايدى. آلاھدان سواى ھىچكىس يوخ ايدى. ايكي دانا قىردش وار ايدى. بىرىن يئىددى قىزى، او بىرىن يئىددى اوغلو. يئىددى اوغلان ددە سى ھەر وقت قىردش يئىددى گۆرەندە دئىھردى: سلام عليكم، يئىددى قانچىق آتاسى! بو قىردش باشين سالاردى آشاغا، گلردى ائوھ.

بىر گون يئىنە توتولموش، پوزغون ائوھ گلر. بۇيوك قىز دئىھر: آتا، نە اولوبدو؟

دئىھر كى، عمير گوندى بئىلە دئىھر...

قىز دئىھر: صاباح سن دە دئىھ " عليك السلام" يئىددى كۇيك ايپەسى! بىر اوغلان سندن، بىر قىز مىندن، گۇندىر قوشاق گىتسىنلر چۇرك قازانماغا. گۆرەك ھانسى ياخجى قازانار"

صاباح قىردش راست گلر، دئىھر: سلام عليكم، يئىددى قانچىق آتاسى!

بو بىرى قىردش باشين قازانار دئىھر: عليك السلام، يئىددى كۇيك ايپە سى! بىر اوغلان سندن، بىر قىز مىندن، گۇندىر قوشاق گىتسىنلر چۇرك قازانماغا. گۆرەك ھانسى ياخجى قازانار.

قىردش سئوينەر. اۆز-اۆزىنە دئىھركى، قىز ھارادان گىندەك چۇرەك قازاناجاق.

ھەرە اۆزىنەكۈنە آت، يول خىرلىگى وئەرە. عموغلو، عمقىزى يولا دوشىرلر. يول آيرىمىنا يئىتتىشىرلر. گۆرەرلر يازىبلار: بو يولا گىندىر گلر، بو يولا گىندىر گلەز.

اوغلان دئىھر: عمقىزى، مىن گىندىر گىندىر گلەزە. مىن گىت او بىرىسپىنە،

قىز دئىھر: يوخ، مىن گىندەك گىندىر گلەزە. بىر ايلە وقت وئەرەك. ھەر كىم تىز گلەسە بورادا گۆزلە سىن.

اوغلان دئىھر كى ياخجى. ھەرە گىندىر بىر يولا.

قىز گىندىر، گىندىر يئىتتىشىر بىر شىھرە. آتپىن ساتار، بىر دست اوغلان پالتارى آلاز گىنەر، گىندىر دىمىرچى شاگرد اولار. دىمىرچى بونون ايشىنە باخار، گۆرەر كى، بوندا قىز نقشە سى وار.

بىر نىچە گون كىچىر، بىر گون دىمىرچى گلر نەسپىنە دئىھر:

قولۇ قولباغ يئىرى دى،

بوينو گردن بند يئىرى.

بارماغى اۆزوك يئىرى دى،

آنا، شاگرد قىز دى، قىز!

نە سى دئىھر: اوغول، بو نە سۆزدى؟ گىت ايشىنە باخ. ال چىك بو سۆزلىرىندىن. قىزدان دىمىرچى شاگرد اولماز.

دىمىرچى ال چىكمز. نەسپى دئىھر: گىنچە بىر آز قىزىل گول آل، سالاق دۇشك آلتىنا. اوغلان اولسا، اوغلان آغىر اولار، قىزىل گوللر داغىلار، ازىلر. قىز اولسا، تر قالار، ھىچ زاد اولماز.

ائودە بىر تازى وار ايدى. دىل بىلردى. گىندىر قىزا دئىھركى، اوستا حلیم خانىن نەسپى بو قورقونۇ قورۇپ.

قىز دئىھر: نە ائىلە بىم بە؟

دئىھر: گىنچە ياتاندا اويان-بويانا آغنا، گوللر ازىلسىن. قىز دئىھر كى، ياخجى.

گىنچە ائوھ گلىب ياتاندا، سىھرەجە ائىشىنەر، اويان-بويانا آغنا. سىھر دورار گىندىر توكانا. دىمىرچىن نەسپى يئىرلىرى يىغاندا گۆرەر قىزىل گوللر ازىم-ازىم ازىلپلر. اوغولنا دئىھر: گۆردون بالا شاگرد قىز دىگىل! بىر دانا ساج گول قالمايىپ.

گىندىر توكانا بئىش-اون گون كىچىر. دىمىرچى نەسپىنە دئىھر:

قولۇ قولباغ يئىرى دى،

بوينو گردن بند يئىرى.

بارماغى اۆزوك يئىرى دى،

آنا، شاگرد قیز دی، قیز!

ننه سی دئیهر: اوغول، ال چک! بولار نه سؤزدو؟ اوتان!

دمیرچی ال چکمز. ننه سی دئیهر: ایندی کی ال چکمیرسن، گۆتور آپار مینجیق داغینا، بیرده قیلینج داغینا. مینجیقلاردان گۆتورسه، قیزدی، قیلینجلاردان گۆتورسه، اوغلان دی.

یننه تازی قاچار قیزا خبر وئره، دئیهر: اصلا مینجیقلارا اهمیت وئرمه. آخشام باشی دمیرچی دئیهر: گل بیر گئدک داغی دولاناق. نفسیمیز آچیلسین. اول مینجیق داغینا گئدرلر. دمیرچی بیر اوغوج مینجیق گۆتوره دئیهر: به به! گۆر نه خوش مینجیق دیلار!

قیز قیشقیرار دئیهر: اوستا اونلاری نه ائلیه جیبیک؟ بوشلا گئدک قیلینج داغینا. گئدرلر قیلینج داغینا. قیز بیر آر پیچاق، قیلینج-زاد گۆتوره گلرلر ائوه. ننه دئیهر: هه، اوغول، نجه اولدو؟
دمیرچی اولانی دئیهر.

ننه دئیهر: گۆردون بالا، من دئیهن اولدو اولمادی؟ گئت باشینی سال ایشله.
یننه اؤچ-دۆرد گون گنچر. دمیرچی گۆره شاگرددا قیز نقشه سی وار کی، وار. گلر یننه ننه سینه دئیهر:

قولو قولباغ یئری دی،

بوینو گردن بند یئری.

بارماغی اوزوک یئری دی،

آنا، شاگرد قیز دی، قیز!

ننه سی دئیهر: اوغول، ایندی ال چکمیرسن، آپار گۆلده اوزون. اورادا بیلینر اوغلان دی یا قیز.

تازی قاچار قیزا دئیهر.

قیز دئیهر: به من نه ائله بیم؟

تازی دئیهر: قوی اول او دوشسون. من سویو بولانديرارام. سن تئز دوش بیر قولای سویا بات چیخ.

گون اورتا چاغی دمیرچی دئیهر: گل بیر گۆله گئدک. هاوا چوخ ایستی دی.

دمیرچی قاپاقجا سویونار دوشر سویا. تازی دا آتیلار سویا شابا-شاپ سویو داشلانديرار. قیز تئز سویونار. بیر قولای سویا باتار، چیخار. دمیرچی بیردن باخار گۆره شاگرد چیخیب. دئیهر: به ، نه تئز چیخدین؟

قیز دئیهر: اوشودوم چیخدیم.

آخشام ائوه گلنده ننه دئیهر: هه، اوغول، نه گۆردون؟

دئیهر: واللاه، اوزدوک، آما بیر زاد آنلامادیم.

ننه دئیهر: گۆردون اوغول! دی باشیندان چیخارت، ایشله.

بیر نجه مدت کئچر. بیر گون قیز توکاندا تک باشینا اوتورموشدو. فیکیرلشر گۆره بیر ایل قورتاریب. دورار توکانی باغلار، قاپیدا بازار:

قیز گلدیم، قیز گئتدیم حلیم خان!

دوز گلدیم، دوز گئتدیم حلیم خان!

باش آلا گئدر. یول آیریمینا یئتیشر. بیر گون گۆزلر، گۆره عموغلودان خبر اولمادی. دئیهر: گئدیم گۆروم عموغلوم هارادادی. گئدر، گئدر یئتیشر بیر شهره. آختارار تاپار کی، عموغلوسو تولامباردا قویلانیب کوله، بیر باشی ائشیکده. هر زادین دا ساتیب خرچله ییب. گئدر پار-پالتار، آت آلا گتیره. دئیهر: عموغلو، دور گئی، آتی مین گئدک.

اوغلان پالتارلاری گئیر، آتی مینر، قویارلار گلرلر، اؤز شهرلرینه ساری.

بونلار بورادا گلکمده اولسونلار...

حلیم خان گلر گۆره توکانی باغلی، قاپیدا یازیلار:

قىز گلدېم، قىز گىتدېم حلېم خان!
دوز گلدېم، دوز گىتدېم حلېم خان!
ايكى الى اولار، بىر تېھسى. گلر نەسىنە دئىھەر: نەھ گۇردون شاگرد قىزايمىش؟
بىر آز خرازى مالى-زادى آلا، دوشەر قىزىن دالېجا.
بو ياندان عموغلو، عمقىزى گلرلر يىتتىشەرلر اۇز شەرلرېنە. ھەرە گىندر اۇز ائوېنە. قىز چوخلوجا پول
قازانمىشدى، وئەرەر ددەسىنە.
بىر گون اوتورموشدولار، دئىھەر: آتا، عموغلونون آتى منىم دى. دور گىت آل گىتېر.
دە دورار گىندر، دئىھەر: قىزىم دئىبېر "عموغلو، آتىمى وئرا!"
اوغلانېن ددەسى باخار نەسىنە، نەسى باخار ددەسىنە. قىزىن ددەسى آتى آلا گىتېرەر.
بىر نىچە گون كىچەر. قىز دئىھەر: آتا، عموغلونون پار-پالتارى منىم دى. دور گىت آل گىتېر.
دە دورار گىندر، دئىھەر: قىزىم دئىبېر "عموغلو پار-پالتارىمى وئرا!"
يىنە اوغلانېن دە باخار نەسىنە، نەسى باخار ددەسىنە. قىزىن ددەسى پار-پالتارى آلا گىتېرەر.
اوغلان قالار لوت-عورىان.
اېندى سەنە دئىبېم حلېم خاندان:

حلېم خان يىتتىشەر شەرە. اوجادان سىسلىھ-سىسلىھ دولانىردى كى، قىز ائشىتسىن چىخسىن. قىز
دا ائشىدە ر چىخار چۇلە. حلېم خانى تانىار. حلېم خان دا اونو تانىار. دانىشارلار. حلېم خانى گۇتورەر گلر
ئوھ. ددەسىنە دئىھەر كى، بە، بو او آدم دى. حلېم خان دئىھەر كى، بە من دە سندن اۇتور گلمىشەم.
نەمىن گۇزو يولدادى.

توى توتارلار. چالېب-چاغىرارلار. حلېم خان قىزى گۇتورەر گىندر.
گۇيدن بىر آلما دوشدو. اۇزو منىم، پولوشو ائشىدنلرېن.

آلتيم توپ

گونلرين بير گونونده بير دانا باجى وار ايدى، بير دانا قردش. هنج زادلارى بوخ ايدى. قردش گندردى قوش شىكار ائلردى گنيرهردى، ايكيسى يئيهرديلر دولانارديلار. آخشام چاغى قردش گلنده، باجى چيخاردى دوراردى قاپيدا. قردشين آتئين آلاردى سالاردى طؤوليه، آريا تؤكردى، گلردى ائوه. اوتورارديلار شام يئيهرديلر دانيشارديلار ياتارديلار. بيرگون قردش يئنه گنتميشدى شىكارا. قويدان بير سس گلر. قيز گنر تويو باشينا. دئيهردى: اي قويداكي، آداسان ديلس! حيوانان ديلن! قويدان سس گلرگى، ايپ ساللا، منى چك اشىگه. قيز ايپ تاپانماز. چادرايين آچار سالار. گوهن-زهران كچلر چيخارتار. گؤره بير دانا داسى دئودى. قيز قيشقار قاجين، دئو دئيهردى: قاچما! ايندى كى، منى قويدان قورتارين منى يئميرم. آجا گرگ منى آلام. قيز دئيهردى: بوخ، اولماز! منى سنه گلغهرم. دئو دئيهردى: منه گلغهن، ئوزونۇده ئولورورم، قارداشيني دا. آخيدا اولماز، قيز گنر دئوه. بو يول، آخشام اولاندا دئو دالا-بوچاقدا گيزلنيدى كى، قيزين قردشى گؤرهدين. سىر اولماق كى، قردش گندردى شىكارا، چيخاردى اشىگه. بيرگون ساسى دئو دئيهردى، قيز بنده يگيلن اولماز. گرگ قردشيني گؤنورم ئولورم. من داها دالا-بوچاقدا قالمقان بوروبورم.

آلتيم توپ

گونلرين بير گونونده بير دانا باجى وار ايدى، بير دانا قردش. هنج زادلارى بوخ ايدى. قردش گندردى قوش شىكار ائلردى گنيرهردى، ايكيسى يئيهرديلر، دولانارديلار. آخشام چاغى قردش گلنده، باجى چيخاردى دوراردى قاپيدا. قردشين آتئين آلاردى، سالاردى طؤوليه، آريا تؤكردى، گلردى ائوه. اوتورارديلار شام يئيهرديلر، دانيشارديلار، ياتارديلار.

بیر گون قردش یئنه گنتمیشدی شیکارا • قویودان بیر سس گلر • قیز گندر قویو باشینا • دئیهر: ای قویودا کی، آدامسان دیللن! حیوانسان دیللن!

قویودان سس گلر کی، ایپ ساللا، منی چک ائشیگه •

قیز ایپ تاپانماز، چادراسین آچار سالار • گوجن-زوران چکر چیخاردار • گۆره بیر دانا ساری دئودی • قیز قیشقیرار قاجسین، دئو، دئیهر: قاجما! ایندی کی، منی قویودان قورتاردین، سنی یئمیرم • آما گرک سنی آلام •

قیز دئیهر: یوخ، اولماز! من سنه گلنهرم •

دئو دئیهر: منه گلمه سن، اؤزونو اؤلدوره، قارداشینى دا •

آخیردا اولماز، قیز گندر دئوه •

بو یول، آخشام اولاندا دئو دالدا-بوچاقدا گیزلنیردی کی، قیزین قردشى گۆرمه سین • سحر اولجاق کی، قردش گنیدردی شیکارا، چیخیردی ائشیگه •

بیر گون ساری دئو دئیهرکی، قیز بئله لیگیلن اولماز، گرک قردشینى گۆنדרه اؤلومه • من داها دالدا-بوچاقدا قالماقدان یورولدوم •

قیز دئیهر آخی منیم دونیادا بیردانا قردشیم وار، اونو دا گۆنדרسن اؤلومه، نئجه ائله ییم؟

دئو دئیهر: من بئله زادلاری بیلمهرم • آخشام گرک اؤزونو وورارسان نوخوشلوغا • قردشین گلنده، دئیهرسن کی، درمانین آغ دئو باغیندا کی اوزوم دی •

قیز آغلار، سیزلار • آخشام اولار • قردش گلر گۆره باجی هامان دگیل، دئیهر: باجی سنه نه اولوب؟ چوخداندى سن هامان باجی دگیلسن • به او گونلر هاردا قالدی؟ به نیه بئله اولموسان؟

باجی دئیهر: قردش، آلاهدان گیزلین دگیل، سندن نه گیزلین • چوخداندى سانجیلانمیشام • دئیهرلر درمانی آغ دئو باغیندا کی اوزومدی •

قردش دئیهر: دونیانین او باشیندا دا اولسا، گندهرم گنیرهرم • بو گنجهنى منه مهلت وئر • صاباح هر یاندان اولسا گندهرم •

سحر گون باش وئرمه مییش دورار آتین مینر یولا دوشر • آز گندر، چوخ گندر، یئتیشر آغ دئو باغینا • آتی باغلار بیر یاندا • دوواردان آشار دوشر باغا • دئو او یاندان چیخار گلر • دئیهر: آی حرامزادا، سن بوردا نه ائلیرسن؟ ایندیجه سنی قانینا بولارام •

قردش یوگوره دئولین گولشمگه • گۆتوره دئوی باشینا وورار یئره • اوتورار سینهنسی اوسته • دئو دئیهر: بیرده وور، سونرا اؤلدور •

دئیهر: بیزلرده دب دگیل •

دئو بیر آنقیرار • ائله کی، قردشى ساری دئو سسین ائشیدر • قیزا دئیهرکی، قردشین قردشیمی اؤلدوردو • قیز سئوینر •

قردش آغ دئوی اؤلدوره، اؤزوملردن دگر گلر • دئیهر: باجی، آل یئه! کاش سنین درمانین اوزوم اول!

باجی یئیهر، توخدار! بئش گون، اون گون کئچر • یئنه ساری دئو باشلار کی، گرک قردشینى گۆنדרه اؤلومه • اؤزونو وور نوخوشلوغا، دئنه کی، درمانین قره دئو باغیندا کی قاریزدی •

یئنه قردش آتین مینر • آز گندر، چوخ گندر، یئتیشر قره دئو باغینا • آتی باغلار دوواردان آشار دوشر • او یانا • دئو چیخار گلر • دئیهر آی حرامزادا، سن هارا، بورا هارا؟ قوش قوشلوغو ایلن بوردان کئچنمز • سن نئجه گلدین؟ ایندیجه قانینا بولارام •

قردش یئریر قباغا • گوله شرلر • گۆتوره دئوی وورار یئره • دئو دئیهر: بیرده وور، سونرا اؤلدور دئیهر: بیزلرده دب دگیل • ائله بیر دفعه ووراریق •

دئو برکدن آنقیرار • سسی گلر چاتار ساری دئوین قولاغینا • دئیهر کی، قیز قردشین قردشیمی اؤلدوردو • قیز سئوینر •

قردش دئوی اؤلدوره، قاریز دگر گلر • دئیهر: باجی، آل یئه! کاش سنین درمانین قاریز اول •

گونلرین بیر گونونده قیز بئریکلر، گون کئچر، آی کئچر، وورار قیزین اوشاغی اولار. ال گیره قیزین اوره گینه کی، آخشام قردشیم گلسه نه دئیجه گم؟ بو اوغلان اوشاغینی نه تهر اوزه چیخاردا جاعام؟

آخشام قردشی گلر. دئیهر: باجی، رنگین نیه سارالیب؟

قیز دئیهر: قردش، آلاهدان گیزلین دگیل، سندن نه گیزلین. قاباغا چیخمیشدیم. گوردوم یول اوسته بیر اوغلان اوشاغی. دئدیم محمد همتی (امتی) دی، یئرده قالماسین، گؤتوردوم گلدیم ائوه. سونرا قورخدوم کی، آچیغین گله.

قردش اوشاغا باخار، محبتی گلر. آدین قویارلار " آلتیم توپ". بیر گون، ایکی گون، اوچ گون. اوشاق اولار دؤرد یاشیندا. الدن یاپیشمالی. اوغلانا دایی-دایی دئییردی. قردش چوخ سنویردی. آخشام ائوه گلنده آلتیم توپ قاچاردی قاباغینا. آتی چکردی طؤولیه، یئم وئرهدی، گلردی اوتوراردی. بیر گون آلتیم توپ ال چکمز، قیز آچار باشینا گلنی دئیهر. دئیهر کی، أما دایینا بیر سؤز دئمه. آلتیم توپ دئمز.

دئو یئنه بیر گون قیزا دئیهر کی، من تک قالیرام داریخیرام. سنی ده بوردا قویوب گئنده نمیرم. گرک قردشینین خوره گینه زهر تۆکه سن اوله، من چیخام ائشیکه، قیز آغلار، سیزلار، دئو ال چکمز.

سن دئمه آلتیم توپ دا ائشیدیردی. آخشام باشی قردش ائوه گلنده کسر قاباغین دئیهر: من گلینجه غذا یئم. من گلیم سونرا.

دایی دئیهر یاخجی.

آلتیم توپ هؤولی آتی چکر طؤولیه، آریا تۆکر، گلر اوتورار دسترخان باشیندا، بیر دانا تازیلاری وار ایدی. دئیهر: اول بیر تیکه تازی یا آناق، سونرا اؤزوموز یئیهک.

تازی تیکه نی یئیه، بیخیلار اؤلر. قردش هیرسلنه ر. بیلرکی، باجیسی زهر تۆکوب، قیلینجی چکر وورار باجی اؤلر. آلتیم توپ دئیهر: دایی، اونو نیه اؤلدوردون؟ او گوناھسیز ایدی.

آچار، بو یول قزو-قدری سؤیلر. قردش دورار آیاغا قیلینجی چکر کئچر ساری دئو یانینا، اونودا اؤلدوره ر. قالارلار ایکیسی. آلتیم توپ اون آلتی یاشیندا-زاد دا ایدی. دایی دئیهر: دای، بوردا فالانماریق. گئدک چؤلده-داغ باشیندا یاشایاق. ائو-ائشیکلرین ساتارلار، سووارلار گندر داغ باشیندا چادر قورارلار، قالارلار. بیر گئجه دایی یاتیردی، آلتیم توپ آفاق آلتیندا، باش اوستونده شمع یاندیریردی، کشیک وئیریدی، بیر گئجه ده آلتیم توپ یاتیردی دایی کشیک وئیریدی.

بیر گئجه یئنه آلتیم توپ کشیک وئیریدی. دایی نین آفاق شمعی سؤنر. آلتیم قالار. بیلمز کی، باش اوسته شمعی نئجه یاندیرسین. اوزاقدان بیر ایشیق گلیردی. دئیهرکی، گندیم اوردان یاندیریم گلیم. گندر، گندر گؤره درین پیلله کان وار. دوشر گندر گؤره قیرخ حرامیلار دوزلوب دئییرلر-گولورلر. چال-چاغیردی. بیر یاندا دویو سوزورلر. بیر یاندا ساماوار قاینیر. کئچر قازان باشینا گؤره نئچه حرامی یاپیشیب قازانی قاوزایانمیرلار. گؤتوره ر تک جانینا قازانی آتار اویانا، دئیهر: داییمین آفاق شمعی سؤنوب. گلیمیشم اونو یاندیرام.

دئیهرلر: عیبی یوخدو، یاندیر.

آلتیم توپ شمعی یاندیرار. قایداندا گؤره تافچادا ایکی آلما وار. بیرین گؤتوره ر چیخار ائشیکه. ائشیکده، دئیهر: گندیم او بیرین ده گؤتوروم آپاریم داییمما. گلر او بیر آلمانی دا گؤتوره ر. قیرخ حرامی باشی گؤره چوخ زیرک جوان دی. دئیهر: گل بیزیلن شریک اول. بو گئجه گنده جیک شاهین خزانه سین کسک. سنده گل.

آلتیم توپ دئیهر: گندیم داییمین آفاق شمعی قویوم گلیم. قارانلیقدا قالماسین. آلتیم توپ گندر قایدار. قیرخ حرامیلار دولارلار شاهین ائونه. آلتیم دئیهر: سیز دورون ائشیکده. من گندیم گوروم آدام-مادام یوخدو، سیزی چاغیریم گلین.

دوواردان آشار دوشر حیه ته. گندر گؤره کچیچ قیزین اوتاغی دی. کاغاذ بازار قویار سینه سی اوسته کی، قسمت اولسا سنی آلاجام اوزومه. بیرده بیر اویوش آلا ر. آلمالاردان دا بیرین قویار سینه سی اوسته، کئچر گندر گؤره بویوک قیزین اوتاغی دی. یئنه بیر کاغاذ بازار قویار سینه سی اوسته کی، قسمت اولسا سنی آلاجام داییمما. بیرده بیر اویوش آلا ر. او بیر آلمانی دا قویار اونون سینه سی اوسته، کئچر گندر گؤره پادشاه یاتیب. آغزی یانیندا بیر آدی باتمیش ایستر گیرسین آغزینا. کئچر شاهین خنچلین چکر. آدی باتمیشی خنچلین اوجونا تاخار، قویار باشی اوستونه. اؤز

خنچلین ده تاخار شاهین بئلینه • گلر چبخار دووار باشینا • قیلینجین چکر • قیرخ حرامیلارا دئیهر: بیر-بیر
چرخین اوسته ساللاییم اوپانا •

قیرخ حرامیلار بیر-بیر چرخدیقا آلتیم توپ باشین کسر سالار حیته • قیرخین دا اؤلدوره قویار گندر
دای سنین یانینا •

سحر اولار، کیچیک قیز آییلار گوره کی نه وار • گندر دده سنین یانینا دئیهر: تختین تابوت اولسون،
یئرین قانین دولسون، سن نه گونون شاهيسان کی، گنجه ائونه آدم گلیر، قیزین یانینا بئله کاغاذ
قویور •

اوپاندان بویوک قیز آییلار های سالار • بوپاندان پادشاه گوره آیری خنچل بئلینه باغلایبیلار، اؤز
خنجلی باش اوستونده ائله، قیرخ حرامی باشی کسیک تۆکولوب حیته • شهره خبر دوشر • پادشاه
امر ائلر: شهرین آدمالارین بیر-بیر گنیرین گوروم بو ایش کیمین ایشی دی •

هامینی گنیره لر • هئچ کیمین خبری اولماز • پادشاه دئیهر، کیم قالدی؟

دئیهرلر: هئچ کیم قالمادی، آما داغدا ایکی نفر وار، اونلارین ایشی اولماز • اونلار فقیر-فقرا بیر
آدامیلار •

پادشاه دئیهر: گنیدین اونلاری دا گنیرین!

پادشاهین آدمی گلنده آلتیم دورار دئیهر کی، نه دئییرسیز؟ دئیهرلر، به، پادشاه چاغیریر • آلتیم توپ
دئیهر: کئچین گندک •

دای دئیهر: بابا، بوشلا گنتسینلر! شاهین بیزیلن نه ایشی اولاجاق؟ آغریماز باشینا نیه ساققیز
سالیرسان؟

آلتیم دئیهر: دای تئز قایدارام •

گلرلر یئتیشرلر پادشاهین یانینا • آلتیم پادشاها اوزاقدان باش اگرهر، کئچر دئیهر: پادشاه ساغ
اولسون! گل قاباقجا منیم خنچلیمی وئر اوزومه، دئییم •

بو یول آچار باشدان دئیهرکی، نئجه گنتدیم شمعی یاندرماغا، قیرخ حرامی باشی مندن خوشو
گلدی • دندی گندک پادشاهین خزانه سین کسمگه، دندیم یاخجی • گلدیم چرخدیم دووارا دندیم سیز
دورون من باخیم سس-صدا اولماسا سیزی چاغیریم • گلدیم کیچیک قیزین باشی اوسته کاغاذ یازدیم،
قویدوم سینه سی اوسته • بیرده بیر اؤپوش آلدیم • آما قویدوم، کئچدیم بویوک قیزین اوتاغینا، اورادا دا
کاغاذ یازدیم، بیرده بیر اؤپوش آلدیم، آما قویدوم • گلدیم سنین اوتاغینا • گوردوم آدی باتمیش ایستیر
گیرسین آغزینا • خنچلینی چکدیم، آدی باتمیشی تاختدیم اوجونا، اؤز خنچلیمی باغلادیم بئلینه • گلدیم
چرخدیم دووار باشینا • قیرخ حرامیلاری بیر-بیر اؤلدودوم تۆکدوم حیته • گنتدیم دایمین یانینا • ایندی
اؤز یانینداپام • اؤلدوره چکسن اؤلدور، ساخالایاچاقسان ساخالا •

پادشاه گوره زیرک اوغلان دی • چکر آلتیندان اؤیر • گونده ره دایینی دا چاغیرارلار •

یئددی گون، یئددی گنجه توی توتارلار • کیچیک قیزی آلتیم توپ آلا، بویوک قیزی دای • پادشاه دا
پادشاهلیغین وئرهر آلتیم توپا • دایینی دا اونا وزیر ائلر •

یئدی، ایچدی مطلبینه یئتیشدی •

اَب - اُد (ob = od)

د - اکیچی نین قیزی

گونلرین بیر گونونده شاه عباس دورار وزیر گوتوره گندرلر شیکارا. چؤللو-برری-بیاباندا
گوره لر قوجا بیر اکیچی وار. شاه عباس گوره رکی قوجا چوخ دونیا گورموشدو. دئیهر: قوجا عمی،
اوزاقداسان، یاخیندا؟

قوجا شاه عباسی تانیار. دئیهر: اوزاقدایم، ایندی یاخیندایم.

شاه عباس دئیهر: ایلکده سن، اوچده؟

قوجا دئیهر: ایلکده ایم، ایندی اوچده-م.

شاه عباس دئیهر: ایلکده سن، دوردده؟

قوجا دئیهر: ایلکده ایم، ایندی دوردده-م.

بوچور صیقله شرلر. قوجا دئیهر: یزیم ائوه قوناق اولون. بویول، پادشاهی وزیر

گوتوره آپرار ائوینه. قوجا نین برجه قیزی وار ایسی. بیر گوتور چتری ایسی. قیز دئیهر:

دده، آریا کولکسین نهچور قویاق قوناقلا این قاباغینا؟

قوجا دئیهر: اولسون، عیبی یوخدو.

شاه عباس گوره قیز بیلچی قیزی. باشدان یوخاری باخار، دئیهر: قوجا، یوخاری

یاخی یوخاری دی، باشی کزدی.

قیز قایدی دئیهر: کزلیگین نه ایلیرن؟ نوستونو چکلیگینی دی!

اکیچی نین قیزی

گونلرین بیر گونونده شاه عباس دورار وزیر گوتوره گندرلر شیکارا. چؤللو-برری-بیاباندا گوره لر قوجا
بیر اکیچی وار. شاه عباس گوره رکی قوجا چوخ دونیا گورموشدو. دئیهر: قوجا عمی، اوزاقداسان،
یاخیندا؟

قوجا شاه عباسی تانیار. دئیهر: اوزاقدایم، ایندی یاخیندایم.

شاھ عباس دئپەر: اېكېدەسن، اوچدە؟

قوجا دئپەر: اېكېدە اېدېم، اېندى اوچدەيم.

شاھ عباس دئپەر: اېكېدەسن، دۇرددە؟

قوجا دئپەر: اېكېدە اېدېم، اېندى دۇرددەيم.

بوچور صھبتلەشرلر • قوجا دئپەر: بېزىم ئوھ قوناق اولون • بوپول، پادشاھى، وزىرى گۇتورەر آپارار
ئوېنە • قوجانېن بېرچە قېزى واراېدى • بېر گۇزو چئرى اېدى • قېز دئپەر: ددە، آرپا كوكەسىن نەجور قوياق
قوناقلارېن قاباغېنا؟

قوجا دئپەر: اولسون، عېبى يوخدور.

شاھ عباس گۇرەر قېز بېلېجى قېزدى • باشدان يوخارى باخار، دئپەر: قوجا، بوخارى ياخجى بوخارى
دى، باشى كۇزدى.

قېز قاېدى دئپەر: كۇلېگېن نە ئلېرسن؟ توستونو چكەگېنى دئە!

شاھ عباس بارماغېن دېشلر • چۇرك يېئەرلر دورارلار گنتمەگە، قاېدار پادشاھ قوجاېا دئپەر: قاز
گۇندرسىم اۇترسن؟

قوجا دئپەر: آخ نئجە! اوستاسى يام.

شاھ وزىر گلرلر يئتېشېرلر شېرە • وزىر سوروشار: شاھ ساغ اولسون، او سۇزلر نە اېدى دانېشېدېز؟

شاھ عباس دئپەر: گنت قوجادان سوروش اۇرگش.

وزىر گۇرەر اۇزون ساخلىانمېر گلر قوجانېن يانېنا، قوجا دئپەر: هر سۇزە يوز تومن آلارام دئپەرەم.

وزىر قبول ائلر • قوجا دئپەر: او كى، پادشاھ سوروشدو " اوزاقداسان، ياخېندا!" منېم گۇزلرېمى
سوروشدو • من دە دئدېم: ياخېندا يام • يانې اوزاغى گۇرەنمېرم • اوداكى، سوروشدو " اېكېدە سن
اۇچدە؟" يانې عىلايلان يول گندرسن يا يوخ؟ من دە دئدېم " اۇچدەيم" يانې، بعلې عىلايلان گندەرم • اودا
كى، دئدى " اېكېدەسن، دۇرددە؟" عىنكلرېمى سوروشدو • من دە دئدېم كى، دۇرددەيم • يانې عىنك
تاخارام • قازدا كى سنسن، گۇندردى، يولدوم.

وزىر دئپەر: او نمنەدى كى، بخارى ياخجى بوخارى دى، باشى كۇزدى!

قوجا دئپەر: اونودا قېزېم بېلر.

گلر قېزېن يانېنا • قېز دئپەر: من اونو تانېدېم بېلېم كى پادشاھ دى • آرپا كوكەسى دە من اۇزومو
دئېدېم • او دا دئدى كى، قېز ياخجى قېزدى آما گۇزو چئرى دى • من دە دئدېم كى، چئرېلېگېنە
باخما • الېنېن اېشېنە، اۇزونون باشاراجېغېنا باخ.

وزىر اۇرگەشر گلر • شاھ عباس دئپەر: وزىر او قېزى گرک آلاسېز منە.

وزىر آدام گۇندەركى، قوجا، قېزېنى پادشاھ اېستېر • قېز ائشېدر • سۇز گۇندەر كى، من گلەرم •
پادشاھېن الېندە صنعت يوخ • بېه آدام دى-اېش دى • ائلە اولمادى، بئلە اولدو • پادشاھلېقدان دوشدو •
ھارادان چۇرەك قازانار؟ من آج قالارام • گنتسېن صنعت اۇرگشسېن، سونرا منى آلسېن.

شاھ عباس اۇزو-اۇزونە دئپەر: غرېبە اېش دى! اكېنچى بابانېن قېزېندا افادېه باخ! نە قدر ائلر اولماز •
قېز دئپەر: تويوق بېر قېچلى دى كى، بېر قېچلى دى • صنعت اۇرگشمەسە گلەرم.

شاھ عباس مجبور قالار گندر حصير توخونماق اۇگشەر • قېز دئپەر ھە، اېندى گلرم.

شاھ عباس وئر توى-تاباغېلان قېزى گتېرەرلر • شاھ عباسېن بوندان سواى، اېكى آروادى داھا وار
اېدى • بېر گون اېستېر آروادلارېن عاغېللارېن يوخلاسېن • بۇيوك آروادېن يانېنا گندر • دئپەر: خانېم، سن
سحرچاغى نە تھر آېللارسان؟

دئپەر: منېم حېتە گنتمگېم اولار آېللارام.

بوندان سونرا دورار گندر تازا آروادېن يانېنا • دئپەر: خانېم، سن سحرچاغى نە جور آېللارسان؟

قېز دئپەر: پادشاھ ساغ اولسون، سحرچاغى بھشتېن قاېپلارې آچېلار، بېر خوش اېى گلر • او، منى
آېلدار.

پادشاهین بیر محبتی واردیسا، مین اولار. گۆره لایق قیزدی.
گونلرین بیر گونونده شاه عباس دربییش پالتاریندا گندر بیر قصاب توکانینا. دورار نوبه یه ات آلسین.
قصاب باشی دئیهر: بابا دربییش، اگلش ایچریده وئرك.
شاه عباس ایچری کئچمک هامان، آیاغینین آلتی جومار، دوشر بیر قارانلیق یئره. گۆره رکی اؤزوندن
سونرا آپری آدمالار دا واردی. دئیهر لر کی، بو توکاندا آدم اتی ساتارلار. بیزی ده توتولار کی،
اؤلدورسونلر، اتمیزی ساتسینلار.
شاه عباس گۆره ر کی، ایشی پیسه چکیب.
بیر گون اوتورموشدو، بیر نفر گلر کی، دور گۆره ک. نوبه سنین دی.
پادشاه دئیهر: منیم اتمیدن نئچه قازانارسیز؟
دئیهر کی، فلان قدر.
شاه عباس دئیهر: من یاخجی حصیر توخوماق باشارام. منی اؤلدورمه یین. سیزه حصیر توخویوم،
آپارین ساتین، یوز او قدر پول قازانین.
دئیهر: یاخجی...
کولش آلارلار گتیره لر. شاه عباس باشلار حصیر توخوماغا. توخویا-توخویا حصیرین بیر یانیندا یازار
کی، وزیر آمان دی قوشون گۆتور گل. فلان یئرده قالمیشام. یوز تومن دئسه لر، بئش یوز تومن وئر
حصیری آل.
حصیری قورتارار دئیهر: آپارین فلان کوچیه. اورادا یاخجی پوللا گندر.
حصیری کوچه ده دولاندیراندا، وزیرین گۆزو ساتاشار شاه عباسین خطینه. بیلر کی، نه وار. یوز
دئیهر لر، بئش یوز وئر حصیری آلا. تئز قوشون گۆتوره ر گندر قصاب توکانین دۆوره لر. شاه عباسی
چیخاردار. توکانی داغیدار، گلرلر ائوه.
شاه عباس اکینچی قیزینین عقلینه حئیران قالار، محبتی چوخالار.

(ایلك بۇلومون سونو)